

Biblioteka
Politechniki
Krakowskiej

Otwarta nauka w bibliotece akademickiej. Rola bibliotekarzy, narzędzia i wsparcie

www.biblos.pk.edu.pl

Cel prezentacji

Pokazanie, czym jest otwarta nauka, dlaczego dotyczy bibliotek oraz jak pracownicy biblioteki mogą wspierać naukowców, studentów i instytucję.

Plan szkolenia

Szkolenie podzielone będzie na dwie części :

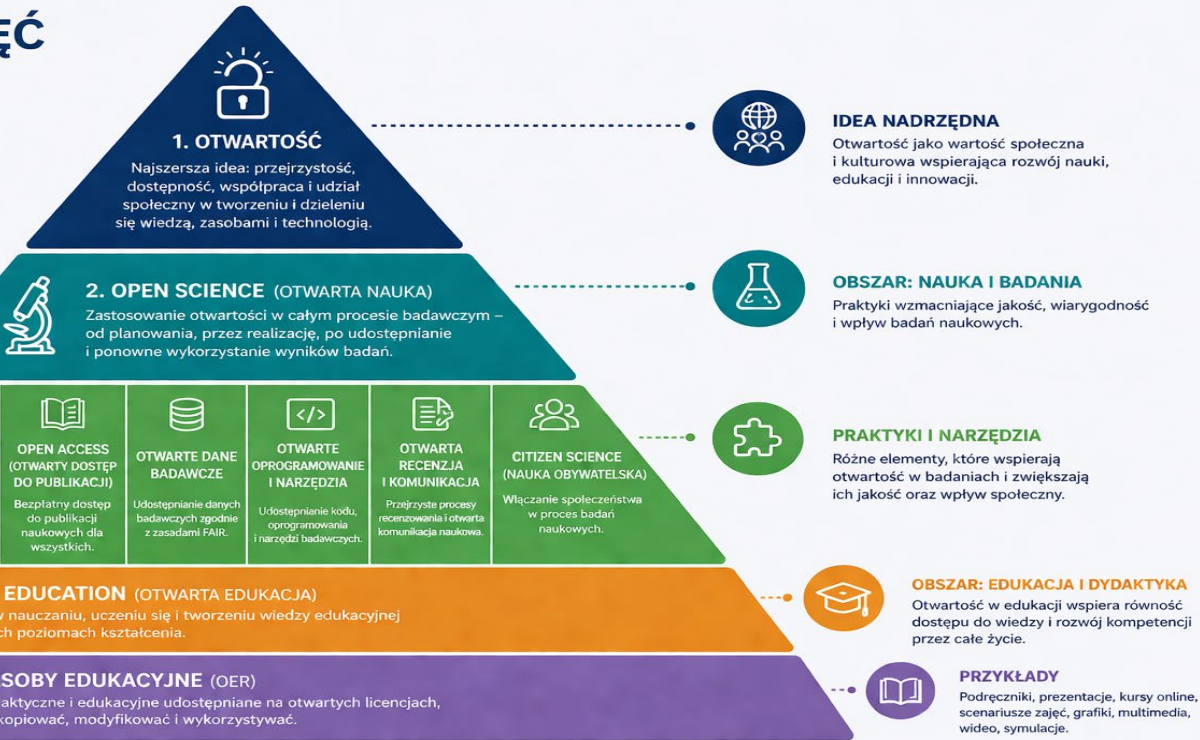
- pierwsza część – teoretyczna,
- druga – praktyczna:
 - gdzie znaleźć informacje na stronie Biblioteki,
 - do kogo odesłać zainteresowanego użytkownika,
 - źródła informacji dostępne dla użytkowników.

Czym jest otwartość?

PIRAMIDA POJĘĆ OTWARTOŚCI NA UCZELNI

Idee i praktyki otwartości w nauce i edukacji – od najszerzych do najbardziej szczegółowych.

DLACZEGO TO WAŻNE?

Większa widoczność i wpływ badań

Współpraca i wymiana wiedzy

Dostępność i równość szans

Wiarygodność i jakość nauki

Współpraca ze społeczeństwem i realny wpływ na świat

Warunki uznania informacji/danych za otwarte?

Aby informacje lub dane mogły zostać uznane za **otwarte**, powinny spełniać kilka podstawowych warunków związanych z dostępnością, możliwością wykorzystania oraz brakiem zbędnych ograniczeń.

Najważniejsze kryteria otwartości:

1. Powszechny i bezpłatny dostęp
2. Możliwość pobrania i dalszego wykorzystania
3. Otwarta licencja
4. Format umożliwiający odczyt maszynowy
6. Kompletność i jakość
7. Niedyskryminacyjny dostęp

Za otwarte można uznać np.:

- artykuł naukowy dostępny w Open Access,
- zbiór danych badawczych w repozytorium z licencją CC BY lub CC0,
- otwarty podręcznik akademicki,
- materiały dydaktyczne udostępnione jako OER.

Czego nie uznaje się za w pełni otwarte?

- plik dostępny tylko do odczytu bez prawa wykorzystania,
- dane za paywallem,
- zasób wymagający indywidualnej zgody autora,
- tabela jako obrazek bez możliwości pobrania danych, materiały bez informacji licencyjnej.

Najpopularniejsze otwarte licencje

Najpopularniejsze otwarte licencje

1. Creative Commons (CC)

Najczęstsze warianty:

CC BY – Uznanie autorstwa

CC BY-SA – Uznanie autorstwa / Na tych samych warunkach

CC BY-NC – Uznanie autorstwa / Użycie niekomercyjne.

CC BY-ND – Uznanie autorstwa / Bez utworów zależnych

CC0

2. Open Data Commons

Licencje przeznaczone głównie dla baz danych.

Przykłady:

ODC-BY

ODbL

Stosowane szczególnie w projektach danych publicznych i mapach.

3. GNU / Open Source (dla oprogramowania)

Dla kodu źródłowego i narzędzi informatycznych.

Przykłady:

MIT License

Apache 2.0

GPL

BSD

Jak zweryfikować informacje znalezione w sieci?

Krótką checklista akademicka

- ✓ Gdzie opublikowano?
- ✓ Kto jest autorem?
- ✓ Czy było peer review?
- ✓ Czy metodologia jest poprawna?
- ✓ Czy wyniki wynikają z danych?
- ✓ Czy bibliografia jest solidna?
- ✓ Czy inni badacze cytują pracę?

Jak podzielić użytkowników ze względu na potrzeby związane z otwartością

1. Naukowcy (pracownicy naukowci)

Potrzeby:

publikowanie w modelu Open Access
wsparcie w wyborze czasopism (np. unikanie drapieżnych wydawców)
zarządzanie prawami autorskimi i licencjami (np. Creative Commons)
deponowanie prac w repozytoriach
zarządzanie danymi badawczymi (Open Data)

Rola biblioteki: doradztwo, szkolenia, wsparcie publikacyjne.

2. Doktoranci

Potrzeby:

nauka publikowania w modelu otwartym
zrozumienie polityk wydawniczych i licencyjnych
wsparcie w udostępnianiu danych i pracy doktorskiej
budowanie widoczności naukowej

Rola biblioteki: edukacja, mentoring informacyjny, warsztaty.

3. Studenci

Potrzeby:

dostęp do darmowych materiałów naukowych
korzystanie z otwartych zasobów edukacyjnych (Open Educational Resources)
nauka krytycznej oceny źródeł
podstawy prawa autorskiego

Rola biblioteki: szkolenia podstawowe, przewodniki po zasobach open.

4. Kadra administracyjna uczelni

Potrzeby:

znajomość polityk otwartości (np. mandaty Open Access)
raportowanie dorobku naukowego
zarządzanie repozytoriami instytucjonalnymi

Rola biblioteki: wsparcie systemowe, współpraca przy wdrażaniu polityk.

5. Użytkownicy zewnętrzni (społeczność, biznes, inni badacze)

Potrzeby:

dostęp do wyników badań bez barier
możliwość ponownego wykorzystania danych i publikacji
łatwe wyszukiwanie zasobów open

Rola biblioteki: udostępnianie zasobów, popularyzacja otwartej nauki.

6. Bibliotekarze (wewnętrzna grupa operacyjna)

Potrzeby:

kompetencje w zakresie Open Science
znajomość narzędzi i platform open
rozwój usług wspierających otwartość

Rola: projektowanie i wdrażanie usług open.

Jak odpowiadać – rola bibliotekarza informacyjnego

Gdzie skierować użytkownika:

- Proste zapytanie: strona biblioteki – pokazać katalog, informacje w zakładkach, itp.,
- Skomplikowane zapytanie o publikowanie, zasoby otwartego dostępu, repozytorium, licencje, itp. : bibliotekarz specjalista.

Strona www Biblioteki – gdzie szukać informacji?

Zakładka Otwarta Nauka - www.biblos.pk.edu.pl/otwarta-nauka

- Wyjaśnienie pojęć związanych z otwartością;
- Informacja na temat obowiązującej na PK **[Instytucjonalnej polityce otwartego dostępu](#)**

Zakładka E-zasoby - www.biblos.pk.edu.pl/e-zasoby/lista-zasobow

- Bazy danych zakupione przez Bibliotekę
- Listę podręczników PK (tutaj nie mówimy o otwartym dostępie, ponieważ do tych zasobów trzeba być zalogowanym lub dostęp jest wyłącznie z komputerów Biblioteki)
- Dostępny testowe
- Webinaria
- Bazy i narzędzia licencjonowane

Katalog BPK – jak odróżnić czy mamy dostęp do pełnego tekstu?

[Wyszukiwanie zaawansowane](#) | [Wyszukiwanie według haseł](#) | [Biblioteki](#) | [Wypożyczalnia Międzybiblioteczna](#) | [Repozytorium PK](#) | [Szkołenie biblioteczne](#)

Strona główna > Wyniki wyszukiwania dla 'digitalizacja', strona 1 z 2

Dostosuj wyszukiwanie

Autorzy

[Andrzejewski, Grzego...](#) (1)
[Berlińska, Beata](#) (1)
[Chałubińska-jentkiew...](#) (1)
[Dudek, Paulina](#) (1)
[Hnydka, Maciej](#) (1)

Wyświetl więcej

Kolekcje

[Blokada - remont](#) (6)

Biblioteki macierzyste

[BPK](#) (20)
[BWM](#) (1)
[Pawilon Biblioteczny](#) (2)

Typy dokumentów

[Książka](#) (7)
[Książka \(nie do wypożyczania na zewnątrz\)](#) (7)
[Księgozbiór podręczny](#) (15)

Lokalizacje

[Księgozbiór podręczny \(Gabinet Dyrektora\)](#) (4)
[Księgozbiór podręczny \(Gabinet z-cy Dyrektora\)](#) (4)
[Księgozbiór podręczny \(Oddział Informacji Naukowej\)](#) (2)

Wyniki wyszukiwania: 22.

1 2 Dalej » Ostatnia »

Zgodność z zapytaniem

 Nie podświetlaj | [Zaznacz wszystko](#) | [Wyczyść wszystko](#) | [Wybierz tytuły:](#) Dodaj do... [Zapisz](#) [Zamów](#)

1. **Digitalizacja piśmiennictwa / opracowanie i redakcja** Dariusz Paradowski ; autorzy: Maciej Hnydka [i 12 pozostałych] ; redakcja merytoryczna Agnieszka Konopka.

autor Paradowski, Dariusz (informatyka) [Redaktor] | Hnydka, Maciej [Autor] | Konopka, Agnieszka (redaktor) [Redaktor] | Biblioteka Narodowa (Warszawa). Wydawnictwo [Wydawca]

Rodzaj materiału: Tekst; Format: druk; Forma literacka: Tekst nieliteracki; Przeznaczenie czytelnice: Odbiorca wyspecjalizowany;

Szczegóły wydania: Warszawa : Biblioteka Narodowa, 2010

Dostęp online: [Kliknij tutaj, aby uzyskać dostęp online](#) | [Kliknij tutaj, aby uzyskać dostęp online](#) | [Spis treści](#)

Status: **Niedostępny**: BPK: Zablokowany z powodu remontu (2).

 [Dodaj do koszyka](#)

2. **Cyfrowy świat bibliotek - problemy techniczne, prawne, wdrożeniowe : 17-18 stycznia 2006 r., Warszawa : IX edycja seminarium z cyklu Archiwizowanie i digitalizacja.**

autor Archiwizowanie i Digitalizacja (9 ; 2006 ; Warszawa) | Centrum Promocji Informatyki [pbl]

Rodzaj materiału: Tekst; Format: druk

Szczegóły wydania: Warszawa : Centrum Promocji Informatyki, 2006

Status: **Niedostępny**: BPK: Zablokowany z powodu remontu (1).

 [Dodaj do koszyka](#)

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

Otwarte zasoby edukacyjne (OZE / OER) to darmowe materiały i narzędzia do nauki (np. kursy, podręczniki, multimedia), które można legalnie wykorzystywać, modyfikować i udostępniać dalej.

Dla studentów oznacza to ogromną bazę wiedzy bez opłat — często tworzoną przez najlepsze uczelnie na świecie.

1. Repozytoria i wyszukiwarki OER
2. Platformy kursów online (MOOC)
3. Otwarte podręczniki i materiały naukowe
4. Multimedia edukacyjne (wideo, podcasty)
5. Narzędzia do tworzenia i współpracy (open source)
6. Narzędzia wspierające naukę

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

1. Repozytoria i wyszukiwarki OER

- **OASIS Open** - Wyszukiwarka zasobów edukacyjnych z całego świata,
- **Google Advanced Search** - pozwala filtrować wyniki według licencji (np. do ponownego wykorzystania),
- **BASE** - Wyszukiwarka akademicka, zawiera wiele otwartych materiałów,
- **Zenodo** - otwarte repozytorium naukowe stworzone przez CERN umożliwia darmowe publikowanie: artykułów , danych badawczych, kodu wspiera Open Access i otwarte licencje każdy może korzystać bez opłat.

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

2. Platformy kursów online (MOOC)

- **Navoica** to polska platforma kursów online typu MOOC (Massive Open Online Courses), uruchomiona w 2018 roku,
- **Coursera** to jedna z największych platform na świecie (ponad 160 mln użytkowników),
- **edX** Założona przez Harvard i MIT,
- **Santander Open Academy** to globalna platforma edukacyjna online, która oferuje darmowe kursy, materiały i stypendia pomagające rozwijać umiejętności zawodowe.

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

3. Otwarte podręczniki i materiały naukowe

- **OpenStax** - Darmowe, recenzowane podręczniki akademickie (np. fizyka, matematyka, ekonomia).
- **BCampus OpenEd** - Biblioteka otwartych podręczników dla szkół wyższych.
- **Directory of Open Access Journals** - Baza czasopism naukowych dostępnych za darmo.
- **PubMed Central** - Darmowe artykuły z dziedziny medycyny i biologii.
- **arXiv**- Artykuły z fizyki, matematyki, informatyki i innych dziedzin.

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

4. Multimedia edukacyjne (wideo, podcasty)

- **Wideo edukacyjne (OER),**
- **TED / TED-Ed** - Krótkie wykłady i animacje edukacyjne z różnych dziedzin (nauka, biznes, społeczeństwo),
- **Khan Academy**- Darmowe lekcje wideo (np. matematyka, fizyka, ekonomia),
- **MIT OpenCourseWare (YouTube)**- Wykłady akademickie z jednej z najlepszych uczelni świata,
- **VideoLectures.NET**- Otwarta baza wykładów naukowych od ekspertów,
- **Internet Archive** - Ogromna kolekcja filmów edukacyjnych i materiałów wideo (często w domenie publicznej),
- **Crash Course** - Popularne serie edukacyjne (historia, biologia, chemia).

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

4. Multimedia edukacyjne (wideo, podcasty)

- Podcasty i materiały audio,
- Open University – podcasty edukacyjne,
- NPR – podcasty popularnonaukowe,
- Scientific American – podcasty naukowe,
- University of Oxford – wykłady i podcasty OER

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

5. Narzędzia do tworzenia i współpracy (open source)

Narzędzia do tworzenia treści

- **LibreOffice** - Alternatywa dla Microsoft Office (teksty, arkusze, prezentacje),
- **GIMP**- Darmowy odpowiednik Photoshopa,
- **Inkscape**- Do tworzenia ilustracji i grafik (alternatywa dla Illustratora),
- **Audacity**- Do nagrywania i edycji dźwięku (np. podcastów),
- Narzędzia do współpracy online,
- **Nextcloud**- Przechowywanie plików + współdzielenie dokumentów,
- **Etherpad**- Wspólne pisanie dokumentów w czasie rzeczywistym,
- **Mattermost**- Alternatywa dla Slacka,
- **Rocket.Chat**- Czat zespołowy z funkcjami współpracy,

Narzędzia dla programistów i projektów

- **Git** - Śledzenie zmian w kodzie i współpraca nad projektami,
- **GitHub**- Popularne miejsce do współpracy nad projektami (nie w pełni open source, ale wspiera projekty OSS),
- **GitLab**- Alternatywa dla GitHub (częściowo open source).

Otwarte Zasoby Edukacyjne w warsztacie pracy studenta

6. Narzędzia wspierające naukę

- **Anki**- System powtórek oparty na spaced repetition (inteligentne przypominanie materiału).
- **Quizlet**- Tworzenie zestawów pytań i nauka przez quizy,
- **Brainscape**- Fiszki z algorytmem powtórek,
- **Joplin**- Notatki, synchronizacja i organizacja wiedzy,
- **Obsidian**- Tworzenie powiązanych notatek (tzw. second brain),
- **Zotero**- Zarządzanie źródłami naukowymi i cytowaniami.

Do kogo zwrócić się o informacje dotyczące otwartości w BPK?

Zespół ds. ON- Katarzyna Dudek, Justyna Gajos, Katarzyna Osiadła, Piotr Dąbrowski – zagadnienia związane ogólnie z Otwartością,

Oddział Informacji Naukowej – bibliografia, informacje z CRIS PK,

Oddział Informatyzacji – informacje związane z CRIS PK, Repozytorium PK, bazy danych, problemy techniczne.

Biblioteka
Politechniki
Krakowskiej

Dziękuję za uwagę

Katarzyna Osiadła

tel. 12 628 36 97

katarzyna.osiadla@pk.edu.pl